



Στρατηγική και συμμαχίες σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τριαντάφυλλος ΚΑΡΑΤΡΑΝΤΟΣ

Ερευνητής, ΕΛΙΑΜΕΠ



Σεπτέμβριος 2021
Policy Brief #153/2021

Στρατηγική και συμμαχίες σε έναν κόσμο που αλλάζει

Copyright © 2021 | All Rights Reserved
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα
Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδόσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος.

Τριαντάφυλλος ΚΑΡΑΤΡΑΝΤΟΣ

Ερευνητής, ΕΛΙΑΜΕΠ

Περίληψη

- Η κλιματική αλλαγή, η έκρηξη των νέων τεχνολογιών, η απειλή της τρομοκρατίας και του βίαιου εξτρεμισμού και τελευταία χρονικά η κρίση της πανδημίας έχουν ανατρέψει δεδομένα και ισορροπίες σε πολλά επίπεδα.
- Τα αμερικανικά στρατεύματα αποχώρησαν από το Αφγανιστάν και οι Ταλιμπάν ανέλαβαν τον έλεγχο της χώρας. Ένας κύκλος που κράτησε είκοσι χρόνια, μιας και ξεκίνησε μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, έκλεισε.
- Η Συμφωνία AUKUS δημιουργεί νέα στρατηγικά δεδομένα στον Ειρηνικό και στην Ασία, αλλά και ευρύτερα στον κόσμο.
- Βρισκόμαστε σε μία κατάσταση στρατηγικού ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται και η Συμφωνία AUKUS.
- Η Ελλάδα είναι μία χώρα με κουλτούρα συμμαχιών και όχι ανταγωνισμού σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής.
- Η Ελλάδα ανέπτυξε με τη Γαλλία μία στρατηγική συμμαχία σε θέματα ασφάλειας και άμυνας, προσθέτοντας έναν ακόμη πάροχο εξωτερικής ασφάλειας έναντι της απειλής από την Τουρκία.
- Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένας παραδοσιακός σύμμαχος της Ελλάδας, με σημαντικό ρόλο στο ΝΑΤΟ και στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.
- Η Ελλάδα έχει στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ με έμφαση σε θέματα άμυνας και ασφάλειας.
- Η Ελλάδα είναι μέλος της Ε.Ε. και μία χώρα που υποστηρίζει σθεναρά την αμυντική ολοκλήρωση και τη στρατηγική αυτονομία της Ένωσης.
- Η συμφωνία Ελλάδας- Γαλλίας είναι ένα πρώτο από βήμα, για το πώς μπορεί να προχωρήσει η αμυντική συνεργασία και η σταδιακά στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε.

Ο Μεταβαλλόμενος Κόσμος

Ο κόσμος μας βρίσκεται σε μία φάση διαρκούς μετάβασης. Από το 2008 και την παγκόσμια οικονομική κρίση παρατηρούμε αλλαγές που εξελίσσονται, άλλες με γοργό και άλλες με αργό ρυθμό. Η κλιματική αλλαγή, η έκρηξη των νέων τεχνολογιών, η απειλή της τρομοκρατίας και του βίαιου εξτρεμισμού και τελευταία χρονικά η κρίση της πανδημίας έχουν ανατρέψει δεδομένα και ισορροπίες σε πολλά επίπεδα. Σημαντική παράμετρος του κόσμου που αλλάζει είναι η επικράτηση, σε διάφορες χώρες, λαϊκιστών ηγετών.

Τα τελευταία χρόνια ο χρόνος και τα γεγονότα τρέχουν τόσο γρήγορα και έντονα που οι αλλαγές έχουν εκθετική συχνότητα. Τις τελευταίες άλλωστε εβδομάδες παρακολουθήσαμε δύο σημαντικά δείγματα των μεγάλων αλλαγών που εξελίσσονται. Τα αμερικανικά στρατεύματα αποχώρησαν από το Αφγανιστάν και οι Ταλιμπάν ανέλαβαν τον έλεγχο της χώρας. Ένας κύκλος που κράτησε είκοσι χρόνια, μιας και ξεκίνησε μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, έκλεισε. Η δεύτερη εξέλιξη είναι η περίφημη Συμφωνία AUKUS η οποία δημιουργεί νέα στρατηγικά δεδομένα στον Ειρηνικό και στην Ασία, αλλά και ευρύτερα στον κόσμο.

Αρκετοί αναλυτές υποστηρίζουν πως βρισκόμαστε σε κατάσταση Ψυχρού Πολέμου 2.0. Υπάρχουν όμως δύο θεμελιακές διαφορές από τον Ψυχρό Πόλεμο. Η πρώτη είναι πως ο κόσμος είναι σήμερα περισσότερο συνδεδεμένος από ποτέ και οι χώρες είναι αλληλεξαρτώμενες σε μία σειρά θεμάτων. Δεν μπορούν επομένως εύκολα να χωριστούν σε στρατόπεδα. Η δεύτερη είναι πως η Κίνα δεν έχει, τουλάχιστον ακόμη, τις στρατιωτικές δυνατότητες και έναν αμυντικό συνασπισμό σαν το Σύμφωνο της Βαρσοβίας που θα την καθιστούσαν τη νέα Σοβιετική Ένωση. Μπορούμε να πούμε όμως με βεβαιότητα πως βρισκόμαστε σε μία κατάσταση στρατηγικού ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται και η Συμφωνία AUKUS.

Μέσα σε όλη αυτή τη ρευστότητα, που θα χαρακτηρίζει τον κόσμο μας το επόμενο διάστημα, μέχρι αυτός να πάρει τη νέα του μορφή, υπάρχουν και ορισμένες σταθερές.

1. Το κέντρο βάρους του στρατηγικού ενδιαφέροντος και του ανταγωνισμού των δυνάμεων έχει μετατοπιστεί στην Ασία και στον Ειρηνικό.
2. Οι δύο βασικοί στρατηγικοί ανταγωνιστές είναι η Κίνα και οι ΗΠΑ.
3. Το Ηνωμένο Βασίλειο, στην μετά BREXIT εποχή, διεκδικεί σημαντικό ρόλο και επιρροή στην διεθνή πολιτική, σε στενή συνεργασία με τις ΗΠΑ.
4. Η Γαλλία από τη μία πλευρά βάζει το δικό της στρατηγικό και γεωπολιτικό αποτύπωμα, ιδιαίτερα στην περιοχή της Μεσογείου και της Αφρικής, και από την άλλη λειτουργεί ως καταλύτης για την προώθηση της στρατηγικής αυτονομίας της Ε.Ε., μέσω της αμυντικής ολοκλήρωσης.
5. Η δυνατότητα παρέμβασης της Ε.Ε. στην εξέλιξη των διεθνών υποθέσεων θα εξαρτηθεί σε κύριο βαθμό από το αν θα αποκτήσει την περίφημη στρατηγική αυτονομία της ή όχι.
6. Η Ρωσία, η Τουρκία, η Γαλλία, το Ιράν, το Ισραήλ, η Σαουδική Αραβία, η Αίγυπτος και η Ελλάδα είναι οι χώρες που θα καθορίσουν την εξέλιξη των ισορροπιών στην Ανατολική Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική.

“Αρκετοί αναλυτές υποστηρίζουν πως βρισκόμαστε σε κατάσταση Ψυχρού Πολέμου 2.0.[...] Μπορούμε να πούμε όμως με βεβαιότητα πως βρισκόμαστε σε μία κατάσταση στρατηγικού ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται και η Συμφωνία AUKUS.”

“Η δυνατότητα παρέμβασης της Ε.Ε. στην εξέλιξη των διεθνών υποθέσεων θα εξαρτηθεί σε κύριο βαθμό από το αν θα αποκτήσει την περίφημη στρατηγική αυτονομία της ή όχι.”

Πως μπορούν να λειτουργήσουν μέσα σε αυτό το περιβάλλον μετάβασης και ανταγωνισμού χώρες όπως η Ελλάδα. Η πρόσφατη στρατηγική συμφωνία με τη Γαλλία μας έδωσε μία πρώτη απάντηση. Η Ελληνική εξωτερική πολιτική είναι εστιασμένη στην πολυμέρεια, στο σεβασμό του διεθνούς δικαίου, στην ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως εκτός της συμμετοχής στην ΕΕ, έχει στρατηγικά συμφέροντα με τις ΗΠΑ, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Κίνα, το Ισραήλ και παραδοσιακές σχέσεις με τη Ρωσία.

Η Εξέλιξη των Συμμαχιών της Σύγχρονης Ελλάδας

Η Ελλάδα είναι μία χώρα με κουλτούρα συμμαχιών και όχι ανταγωνισμού σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής. Αν δούμε ιστορικά πως εξελίχθηκε η εξωτερική πολιτική της σύγχρονης Ελλάδας, αρχίζοντας από την περίοδο της επανάστασης του 1821, θα το διαπιστώσουμε. Διαχρονικά επενδύουμε στην εξωτερική υποστήριξη για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Ο βασικός στόχος αυτού του κειμένου είναι η παρουσίαση της εξέλιξης των συμμαχιών, για αυτό θα εστιάσουμε σε τέσσερις σημαντικές περιόδους: α) Ελληνική επανάσταση, 2) μεταπολεμική- μετεμφυλιακή περίοδος, 3) Μεταπολίτευση και 4) περίοδος της κρίσης.

“Η Ελλάδα είναι μία χώρα με κουλτούρα συμμαχιών και όχι ανταγωνισμού σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής.”

1. **Η Ελλάδα την περίοδο της επανάστασης για την απελευθέρωση** από την Οθωμανική Αυτοκρατορία αναζητεί στο εξωτερικό υποστήριξη, αρχικά για την επανάσταση αυτή καθ’ αυτή (προσπάθειες Φιλικής Εταιρείας κτλ) και στη συνέχεια, όταν αυτή αρχίζει να εδραιώνεται, υποστήριξη για την ανεξαρτησία. Αυτός είναι ο πρώτος μεγάλος στόχος της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, πριν ακόμη δημιουργηθεί κράτος με τη στενή έννοια του όρου. Σε αυτή την πρώτη φάση, οι βασικοί σύμμαχοι των Ελλήνων είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Ρωσία, οι τρεις δυνάμεις, που με τη ναυμαχία του Ναυαρίνου, έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην θετική εξέλιξη του πολεμικού αγώνα και στη συνέχεια στην ανεξαρτησία της Ελλάδας και στη δημιουργία του σύγχρονου κράτους.
2. **Η μεταπολεμική περίοδος**, μετά και το τέλος του εμφυλίου πολέμου το 1949, είναι η περίοδος που η Ελλάδα αρχίζει να αναζητά πάροχο ασφάλειας για να εξισορροπήσει εξωτερικά, εσωτερικά το κάνει με την ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων, τη βασική απειλή για την εθνική της ασφάλεια, την Τουρκία. Βρισκόμαστε σε μία περίοδο Ψυχρού Πολέμου, η Ελλάδα είναι μία χώρα της Δύσης, μέλος του NATO από το 1952, για αυτό και η επιρροή, αλλά και οι προσδοκίες από τη Σοβιετική Ένωση είναι σαφώς μικρότερες συγκριτικά με παλιότερες ιστορικές περιόδους. Ο ρόλος του Ηνωμένου Βασιλείου είναι κομβικός και παραμένει ο ιστορικός σύμμαχος της χώρας, αλλά πλέον, μία νέα δύναμη έχει βασικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και γενικότερα στην Ευρώπη, οι ΗΠΑ, οι οποίες, μαζί με το NATO, αντιμετωπίζονται από την Ελλάδα ως οι σημαντικότεροι πάροχοι ασφάλειας αυτής της περιόδου.
3. **Η μεταπολιτευτική περίοδος**, πέρα από την ζωτικής σημασία προσπάθεια εμπέδωσης της δημοκρατίας, χαρακτηρίζεται εντονότερα μάλιστα από την προηγούμενη, λόγω και της εισβολής της Τουρκίας στην Κύπρο, από την αναζήτηση ασφάλειας έναντι της «εξ ανατολών» απειλής. Σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός πως βρισκόμαστε ακόμη σε περίοδο Ψυχρού Πολέμου, ενώ η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. (τότε ΕΟΚ) αποτελεί στρατηγικό στόχο για την κυβέρνηση Καραμανλή. Πέραν λοιπόν των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου

(με μικρότερο ρόλο), η Γαλλία, κυρίως, αλλά και η Γερμανία είναι σημαντικοί σύμμαχοι στην προσπάθεια ένταξης στην Ε.Ε. Η Ελλάδα άλλωστε βλέπει την Ε.Ε., κυρίως μέσω της ανάπτυξης της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, ως ένα όχημα εξωτερικής παροχής ασφάλειας.

“...η Ελλάδα ανέπτυξε μία στρατηγική συμμαχία με τη Γαλλία σε θέματα ασφάλειας και άμυνας, προσθέτοντας έναν ακόμη πάροχο εξωτερικής ασφάλειας έναντι της απειλής από την Τουρκία.

4. **Η περίοδος της κρίσης**, χαρακτηρίζεται από μία σημαντική αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της χώρας, καθώς η βασική προτεραιότητα είναι η αποφυγή της χρεοκοπίας και η αναζήτηση υποστήριξης σε ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής σταθεροποίησης (το περίφημο Μνημόνιο). Παρά τις διάφορες φωνές για υποστήριξη με τη μορφή προγράμματος δανεισμού από τη Ρωσία ή την Κίνα, η μόνη πραγματική συμφωνία στήριξης για την Ελλάδα έρχεται μέσα από τη συνεργασία της Ε.Ε. με το Δ.Ν.Τ., με τον βασικό ρόλο της Γερμανίας, της Γαλλίας και των Η.Π.Α. Η Ελλάδα, μέσα από την διαχείριση της κρίσης, ενίσχυσε τις σχέσεις με τη Γερμανία και την Γαλλία. Από τη στιγμή που η δεύτερη είναι μία χώρα με φιλοδοξίες και δυνατότητες σημαντικού ρόλου στην ασφάλεια και στην άμυνα και παρουσία στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η Ελλάδα ανέπτυξε μία στρατηγική συμμαχία σε θέματα ασφάλειας και άμυνας, προσθέτοντας έναν ακόμη πάροχο εξωτερικής ασφάλειας έναντι της απειλής από την Τουρκία.

Ο Παλιός φίλος, ο Ορθόδοξος αδερφός και οι στρατηγικοί σύμμαχοι

Σε μία προσπάθεια να αποτυπώσουμε τους σημαντικότερους συμμάχους της Ελλάδας σε διμερές επίπεδο θα μπορούσαμε να έχουμε το παρακάτω σχήμα:

“[Το Ηνωμένο Βασίλειο] είναι ένας παραδοσιακός σύμμαχος της Ελλάδας, με σημαντικό ρόλο στο ΝΑΤΟ και στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.”

Ο «Παλιός Φίλος»- Ηνωμένο Βασίλειο: Το Ηνωμένο Βασίλειο αναζητεί το ρόλο του στην μετά- BREXIT περίοδο, κυρίως σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, όπως μας έδειξε και η ΑΥΚΥΣ. Είναι ένας παραδοσιακός σύμμαχος της Ελλάδας, με σημαντικό ρόλο στο ΝΑΤΟ και στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ένας τομέας που υπάρχει σημαντική συνεργασία των δύο χωρών είναι αυτός της διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας και κυρίως για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

Ο «Στρατηγικός Σύμμαχος»- ΗΠΑ: Η Ελλάδα έχει στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ με έμφαση σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, όπως αυτή έχει μορφοποιηθεί τόσο από τον Στρατηγικό Διάλογο, που περιλαμβάνει και θέματα εσωτερικής ασφάλειας και μετανάστευσης, όσο και από τις αμυντικές συμφωνίες, με τη νέα, πενταετούς διάρκειας, να υπογράφεται τις επόμενες ημέρες. Οι ΗΠΑ έχουν το πρωτεύοντα ρόλο στο ΝΑΤΟ και ακόμη και μετά τη μεταφορά του κέντρου βάρους στην Ασία παραμένουν ο σημαντικότερος πόλος στρατηγικής ισχύος, που μπορεί να έχει σημαντικό ρόλο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

“Η Ελλάδα έχει στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ με έμφαση σε θέματα άμυνας και ασφάλειας.”

Ο «Ευρωπαϊός Σύμμαχος»- Γαλλία: Το παραδοσιακό σύνθημα «Ελλάς- Γαλλία- Συμμαχία» έχει αποκτήσει ξανά την αρχική του συμμαχία, κυρίως μετά την Στρατηγική Συμφωνία για την άμυνα και την ασφάλεια που υπέγραψαν οι δύο χώρες και την προμήθεια αμυντικών εξοπλισμών που προχωρά η Ελλάδα από τη Γαλλία. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής σε περίπτωση επίθεσης.

Ο «Επενδυτής από την Ασία»- Κίνα: Μπορεί η Κίνα να μην έδωσε τελικά τον άλλο δρόμο για να γλιτώσει η Ελλάδα το Μνημόνιο, είναι όμως μία χώρα με την οποία η Ελλάδα έχει στρατηγική συνεργασία στον τομέα των επενδύσεων. Η έμφαση δίνεται στις μεταφορές και στις κρίσιμες υποδομές, με το εμβληματικό έργο του λιμανιού του Πειραιά, αλλά και στην ενέργεια.

“Το παραδοσιακό σύνθημα «Ελλάς-Γαλλία- Συμμαχία» έχει αποκτήσει ξανά την αρχική του σημασία, κυρίως μετά την Στρατηγική Συμφωνία για την άμυνα και την ασφάλεια.”

“Η Ελλάδα καλείται να ισορροπήσει σε μία κατάσταση στρατηγικού ανταγωνισμού ΗΠΑ και Κίνας, αλλά και προβλημάτων εμπιστοσύνης στις Διατλαντικές σχέσεις.”

“...η στρατηγική συμφωνία της Ελλάδας με την Γαλλία, πέρα από το διμερές αποτύπωμα και τη συνεργασία των δύο χωρών, είναι ένα πρώτο από βήμα, για το πώς μπορεί να προχωρήσει η αμυντική συνεργασία και η σταδιακά στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε.”

Ο «Ορθόδοξος Αδερφός»- Ρωσία: Η Ελλάδα και η Ρωσία έχουν βαθιές πολιτιστικές ρίζες, κυρίως λόγω της ορθόδοξης θρησκείας. Τα τελευταία χρόνια η σχέση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί στρατηγική, καθώς δεν υπάρχει ουσιαστική συνεργασία στον αμυντικό τομέα. Επίσης, υπάρχουν θέματα που έχουν προκαλέσει τριβές στις σχέσεις των δύο χωρών, με χαρακτηριστική περίπτωση τη Συμφωνία των Πρεσπών. Ένας τομέας που αναπτύσσεται δυναμικά από φέτος, είναι αυτός της συνεργασίας στην πολιτική προστασία, με τη Ρωσία να διαθέτει πολλά εναέρια μέσα πυρόσβεσης.

Ο «Αυστηρός Εταίρος»- Γερμανία: Αν η Γαλλία αποτυπώνεται ως ο καλός σε επίπεδο Ε.Ε., η Γερμανία, για πολλούς έχει αποτυπωθεί ως ο κακός ή καλύτερα ο αυστηρός εταίρος, ο οποίος πρωταγωνίστησε μεν στην διάσωση της Ελλάδας, αλλά επιβάλλοντας αυστηρούς δημοσιονομικούς περιορισμούς. Αυτή η συζήτηση ήρθε ξανά στο προσκήνιο με τις Γερμανικές εκλογές και την αποχώρηση της Καγκελαρίου Μέρκελ. Πέραν της οικονομικής κρίσης, η Γερμανία είναι η χώρα που πρωταγωνίστησε και στη διαχείριση της μεταναστευτικής- προσφυγικής κρίσης, που αντιμετώπισε κυρίως η Ελλάδα.

Οι «Περιφερειακοί σύμμαχοι»: Η Ελλάδα έχει αναπτύξει ένα πλέγμα σημαντικών συμμαχιών και σε περιφερειακό επίπεδο, από τις οποίες ξεχωρίζουν το Ισραήλ, η Αίγυπτος, το Κατάρ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Σαουδική Αραβία.

Η Αναγκαία Ισορροπία

Η Ελλάδα καλείται λοιπόν να ισορροπήσει σε μία κατάσταση στρατηγικού ανταγωνισμού ΗΠΑ και Κίνας, αλλά και προβλημάτων εμπιστοσύνης στις Διατλαντικές σχέσεις, όπως έδειξε η πρόσφατη αντίδραση της Γαλλίας στην ΑΥΚΥΣ.

Σε αυτό το πλαίσιο το σημαντικότερο όλων είναι η στάθμιση και η ιεράρχηση των βασικών και των μακροπρόθεσμων συμφερόντων. Οι στρατηγικές συμμαχίες, κυρίως στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, δεν έχουν την ίδια βαρύτητα με τις θεματικές συμφωνίες ή τις επενδύσεις. Η Ελλάδα, πέραν της ουσιαστικής συμμετοχής της στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε., έχει στρατηγική συνεργασία σε θέματα άμυνας και ασφάλειας με τις ΗΠΑ και τη Γαλλία. Με τη δεύτερη υπέγραψε πρόσφατα τη συμφωνία, η οποία περιλαμβάνει και ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, κάτι που είναι εξαιρετικά σημαντικό, ενώ με τις ΗΠΑ, θα υπογράψει τις επόμενες ημέρες, πενταετή στρατηγική συμφωνία.

Πέραν αυτών όμως, θα πρέπει να ολοκληρωθεί, σε επίπεδο δομών, η μετάβαση στο σύστημα παραγωγής στρατηγικής εθνικής ασφάλειας. Σε αυτό τον μεταβαλλόμενο κόσμο η συναίνεση και η συνεργασία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής είναι κρίσιμη, για αυτό και δεν υπάρχει χώρος για μικροκομματικές αντιπαραθέσεις.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η Ελλάδα είναι μέλος της Ε.Ε. και μία χώρα που υποστηρίζει σθεναρά την αμυντική ολοκλήρωση και τη στρατηγική αυτονομία της Ένωσης. Αυτή λοιπόν είναι μία ακόμη σημαντική παράμετρος που θα επηρεάσει τις κινήσεις της Ελλάδας στη διεθνή σκακιέρα, καθώς, μέσω της Ε.Ε., μπορεί να μεγιστοποιήσει το διεθνές της αποτύπωμα. Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται και η στρατηγική συμφωνία της Ελλάδας με την Γαλλία, η οποία πέρα από το διμερές αποτύπωμα και τη συνεργασία των δύο χωρών, είναι ένα πρώτο από βήμα, για το πώς μπορεί να προχωρήσει η αμυντική συνεργασία και η σταδιακά στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε.